

Vis større tillid til præsterne

Kronik den 7. august 2023 i Kristeligt Dagblad

Af Georg Klinting

”VI ER IKKE HERRER over jeres tro, men medarbejdere på jeres glæde.”

Disse ord af apostlen Paulus til korintherne (2. Kor. 1, 24 a) er et oplagt motto for enhver, der udøver en ledelsesfunktion i folkekirken. Ordene har adresse til alle, der har fået betroet et mere eller mindre vidtrækkende ansvar for forvaltningen af kirkens åndelige arvegods.

For præsterne kunne det nævnte motto tilsige, at de skal forvalte kirkens åndelige arvegods på en måde, der er til glæde for menighederne. Den enkelte præst skal gøre sig umage med gudstjenestens indhold, form og fremførelse og hele tiden have menighedens opbyggelse og glæde for øje, uden at hun eller han dermed skal føre sig frem som åndelig formynder for menigheden.

Ud over at holde opbyggelige prædikener skal præsten være betænkt på at vælge salmer, der indbyder menigheden til at synge med. Præsten skal til gudstjenesten også være betænkt på at vælge bønner, som menigheden kan tage til sig og af hjertet sige amen til.

I hele sit virke er præsten imidlertid underlagt bestemmelser, der sætter visse rammer for præstens forvaltning af kirkens åndelige arvegods. Først og fremmest er præsten forpligtet på at følge de liturgiske forskrifter, som findes i folkekirkens autoriserede alterbog og ritualbog.

Her kommer biskoppernes magt og ansvar ind i billedet. Som bispekollegium har biskopperne nemlig en vidtgående magt til at bestemme, hvornår der skal ændres noget i de liturgiske ordninger, som er af så afgørende betydning for menighedernes og præsternes glæde ved liturgien.

DET EJENDOMMELIGE ER, at biskopperne ikke har noget mandat fra kirkens græsrodder til at træffe beslutninger på folkekirkens vegne om fælles anliggender såsom fornyelse af folkekirkens autoriserede liturgi.

En biskops mandat er knyttet til det stift, hvis præster og læge menighedsrådsmedlemmer har valgt biskoppen. Mandatet rækker kun indirekte til anliggender uden for stiftets rammer.

Når landets biskopper så alligevel jævnlige optræder samlet som bispekollegium, skyldes det en simpel nødvendighed. Der er nemlig ikke andre, som har en tilsvarende

autoritet til at tale på folkekirkens vegne i sager, der vedrører folkekirkens fælles forvaltning af sin åndelige arv.

Af mangel på en folkevalgt kirkeledelse – som et kirkeråd eller en synode – kan biskopperne derfor undertiden være nødt til at optræde som selvbestaltet synode.

Men når biskoppernes kollektive magtudøvelse ikke grunder sig på et parlamentarisk mandat, må deres magtudøvelse hente sin legitimitet på anden måde. Det mest oplagte er at inddrage den brede offentlighed i beslutningsprocessen. Derfor har biskopperne da også lagt vægt på at fremme en bred folkelig samtale om de emner, som de for syv år siden tog initiativ til at sætte under lup.

I en fælles kronik af 22. oktober 2019 i Kristeligt Dagblad skrev de tre biskopper Elof Westergaard, Tine Lindhardt og Marianne Christiansen til indledning: ”Kan det mon lade sig gøre at få en bred samtale i gang om liturgi og liturgiens betydning?”.

De fortsatte: ”Vi håber, at det vil være muligt at inspirere mange til at tale sammen om liturgi, både i kirkelige og folkelige sammenhænge, i organisationer, på uddannelsesinstitutioner, mand og kvinde imellem.”

Forsøget på at få den brede samtale i gang kaldte de et eksperiment og skrev herom: ”Eksperimentet består i at få denne samtale, inden biskopperne tager stilling til, om der skal ske ændringer. Tanken er, at samtalen skal afklare, om der bredt i folkekirken er et ønske om ændringer og i givet fald på hvilke områder.”

Biskopperne har tydeligvis ikke ønsket at presse liturgiske nyordninger ned over hovedet på nogen. Derfor skulle folket først høres. Spørgsmålet er så, hvordan biskopperne efterfølgende har brugt de tilkendegivelser, der er kommet frem i den brede debat.

Som optakt til bispemødet januar 2022 blev der kort forinden holdt en liturgikonference, og som oplæg til denne konference havde de føromtalt tre biskopper en fælles kronik i Kristeligt Dagblad den 8. november 2021.

I denne kronik forsøgte de at udlede nogle tendenser i debatten om folkekirkens højmesse. De havde således bemærket sig ”et bredt ønske om at fastholde en autoriseret ordning med en større eller mindre lokal fleksibilitet. Så vel frihed som genkendelighed vægtes.”

Det hedder videre i kronikken: ”Der udtrykkes fra mange sider påskønnelse af den nuværende ordning, dens forankring i traditionen og dens slidstyrke. Ganske få ønsker grundlæggende ændringer.”

Så vidt biskoppernes forsøg på at udlede tendenser i debatten. Det er tankevækkende, at biskopperne brugte spalteplass på at referere generelle tilfredshedsudsagn fra folkedybet, hvorimod de ikke fandt anledning til at komme ind på konkrete forslag til ændring af højmesseordningen.

Summa summarum: De tre biskopper, som har været tovholdere på hele liturgiprojektet, indstillede til bispemødet, at folkekirkens nuværende højmesseordning fra 1992 bevares, idet den løbende fornyelse af folkekirkens liturgi dog samtidig styrkes ved forskellige tiltag såsom oprettelse af et liturgisk forum og udarbejdelse af diverse liturgiske vejledninger med videre.

MAN VIL ALTSÅ både bevare højmesseordningen og forny højmessens liturgi. Men som det er nu, kræver enhver fravigelse fra den autoriserede højmesseordning grønt lys fra biskoppen. Det er muligt, at landets biskopper vil være rundhåndede med at meddele de nødvendige dispensationer, men det kan ikke være rigtigt, at den enkelte præsts liturgiske frihed skal afhænge af den pågældende biskops syn på behovet for liturgisk frihed. Det var derfor ønskeligt at få en udmelding fra biskopperne om, hvordan landets præster kan sikres ensartede vilkår for deres varetagelse af højmessens liturgi.

FOLKEKIRKENS BRUG af autorisation som styringsredskab bør tages op til kritisk overvejelse. Traditionelt er kongelig autorisation den måde, hvorpå en liturgisk ordning godkendes til brug i folkekirken.

Men det er ingen naturlov, at en godkendelse skal ledsages af liturgisk ufrihed og formynderi. Den autoriserede salmebog viser, at autorisation og frihed godt kan gå hånd i hånd. Salmebogen indeholder jo ingen forskrifter for, hvilke salmer der skal synges hvor og hvornår. Salmebogens autorisationsform er udtryk for tillid til, at præsterne godt kan finde ud af at bruge salmebogen på ansvarlig vis.

DENNE TILLID til præsternes ansvarlighed, som gælder brugen af folkekirkens salmebog, burde efter min mening også omfatte varetagelsen af folkekirkens højmesse. Præsterne burde have frihed til at trimme den lokale højmesse ved eksempelvis at luge ting ud, der kører i tomgang. De burde også have frihed til at udskifte uforståelige bibelske læsninger og uheldige bønnetekster. I det hele taget burde de have frihed til at stramme liturgien op, så den bliver mere levende og vedkommende.

Det står næppe til diskussion, at højmassen fortsat skal være kongeligt autoriseret, men så bør dens autorisation ændres, så højmesseordningen bliver en vejledende ordning i stedet for en bindende forskrift. Det vil være et overkommeligt skridt, idet det ikke er nødvendigt at udgive ny alterbog eller ritualbog i den anledning. Ændringen må kunne klares med en kongelig resolution.

Hvis højmesseordningen får status som vejledende ordning, vil præst og menighed kunne tillempe den ordinære højmesses liturgi efter, hvad der lokalt er egnet til at fremme menighedens og præstens fælles glæde ved højmassen. Med nyvunden liturgisk frihed vil den stedlige højmesse tillige kunne inspireres af erfaringer, man gør sig andre steder i landet.